

ترجمه و تلخیص: سید نصر الله سرور

اختراع سکه

در عهد

باستان

ضرب سکه در غرب در سال ۷۰۰ قبل از میلاد در ساحل آسیای صغیر شروع شد و اولین مخترع آن یونانیها بوده اند .

در امتداد سواحل شبه جزیره آسیای صغیر ایالات و شهرهای مستقل پر ثروت از اهالی یونان قرار داشت که مرکز تجارت بین شرق و غرب بود - کاروان - های سال التجاره از ایران - بین النهرین و عربستان می رسیدند از خیابان - های این شهرها میگذشتند و محمولات خود را به کشتیهای یونانی کسه در ساحل منتظر بودند می سپردند در این شهرها علاوه بر مبادله کالا عقاید و افکار تازه مردم شرق و غرب بین ساکنین و مسافریں رد و بدل میشد - تاجری در شهر میلئوس (۱) که بزرگترین و بارونق ترین مرکز تجارتی آن وقت بود اولین بار بفکر ضرب سکه افتاد - در شهرهای مزبور قطعات کوچک فلزی بی نام و نشان بعنوان واسطه تجارت بین المللی رواج داشت - قطعات فلزی

عمده عبارت بود از طلا و نقره و فلزی مر کب از طلا و نقره بنام «الکتروم» که در بیشتر شهرها و ارتفاعات آسیای صغیر بدست می‌آمد و تصور میشد فلز جداگانه‌ای است - مبادلات تجارتهی بوسیله این قطعات فلز بها دار طبق وزن و عیار استاندارد و مشخص صورت می‌پذیرفت و تجار بین المللی این شهرها که از عیار استاندارد واسطه تجارت مطلع بودند قبل از پذیرش آن رابدهقت بررسی و وزن می‌کردند و میتوان حدس زد که روزی یکی از این تجاری که طلای رایج را مدتی بی اختیار در دست خود بالا و پائین انداخته بخود گفت «این تکه را قبلا دیده و وزن کرده‌ام و طلای خالص است و زنتش هم درست است اما اگر دفعه دیگر بدستم برسد ممکن است آن را نشانم ولزم شود دوباره آن را وزن کنم» و شاید پس از چند دقیقه فکر میخی از نیمکتی که رویش نشسته بود در آورد وسط آن را با سوهان سائیده شکست سپس تکه طلا را روی میز گذاشته سرشکسته شده میخ را بر وسط آن قرار داده با چکش کوبید و فرورفتگی عمیقی بر قطعه فلز بوجود آورد که چون سر میخ شکسته مضرس بود نشان روی فلز غیر قابل تقلید و محو نشدنی شد - زمانی نگذشت که بسیاری از تجار آن شهر قطعات فلز بها دار را با علامت سر مضرس میخ یا منگنه مستطیل و غیر منظم نشان کردند .

تعدادی از این قطعات فلز نشاندار بخزانه‌شاهی ساردیس پایتخت کشور لیدی رسید مأمورین خزانه لیدی این تکه‌های فلزی بی غل و غش نشاندار را که از شهر میلئوس رسیده بود امتحان کردند و تصمیمی گرفته آرم دولت لیدی را بر تمام قطعات که بخزانه وارد و از آن خارج میشد منقوش ساختند و استدلال کردند که این عمل از آن بیعد گواهی خزانه از وزن معین و خالص بودن قطعات برای عمه کسانی که سروکار با آن دارند خواهد بود - طولی نکشید که تجار شهر میلئوس قطعات فلز قیمتی خزانه دولتی لیدی را که بر يك طرف آن نشانی نوك مضرس میخ و یا منگنه و بر طرف دیگر شکل يك سر انسان داشت در داد و ستد روزانه بدست آوردند - مقامات شهر میلئوس نیز يك نوع مسكوك رسمی ضرب و رایج کردند و سکه‌هایی که تجار بطور

خصوصی نشان کرده بودند از جریان خارج و موقوف شد. سکه‌هایی که در اولین مرحله در شهر میلئوس ساخته شده شکل گوزن، بزکوهی، خروس حتی ابوالهول داشت. بعد سایر شهرهای یونانی در سواحل شبه جزیره آسیای صغیر سکه‌های دیگری ضرب نموده رواج دادند. ۴۵ سال پس از نشانی گذاشتن بر سکه در خزانه لیدی که در حدود ۶۸۵ قبل از میلاد آغاز شد سکه‌های رسمی در مناطق آسیای صغیر عمومیت پیدا کرد.

رواج سکه در غرب در سال ۶۵۰ قبل از میلاد شروع شد. اولین ایالت مستقل یونانی اروپا که ضرابخانه ساخت آجینا (۱) جزیره کوچکی در جنوب آتن در ناحیه شرقی پلوپونز (۲) (نام قدیم شبه جزیره جنوبی یونان) بود که مرکز راه تجارتهای شرق و غرب بوده است. آجینا همانند شهرهای یونانی آسیای صغیر مرکز تجارت عمده بود و برای اولین دفعه مسکوک نقره‌ای که بر آنها شکل سنگ پشت دریائی کنده شده بود در این جزیره ضرب و رایج گردید. با وجود اینکه میلمونها از این سکه در آن زمان در گردش بوده است کسی معنی و مقصود شکل سنگ پشت دریائی بر آن را نمیداند. سکه سنگ پشت دریائی ضرب آجینا بنام «پول خوب» شهرت بین‌المللی یافت و از حیث وزن کامل مورد قبول در بازارهای دنیای آن زمان بوده است.

در کورینت (۳) (یکی از مهمترین شهرهای یونان قدیم) در حدود سال ۶۲۵ قبل از میلاد سکه‌ای ضرب شده که شکل اسب بالدار بر آن کنده شده بود. در سال ۵۶۰ قبل از میلاد در شهر آتن سکه قابل توجهی رواج پیدا کرد زیرا هر دو روی سکه علامت داشت روی آن شکل نیمرخ و بر پشت آن نشانی از شهر (طرحی که تا این زمان معمول است) حک شده بود نیمرخ از آتنا رب النوع نگهبان شهر آتن بر روی این سکه و شکل یک جغد بر روی دیگران کنده شده بود. جغد بمقیده مردم آتن پرندۀ مقدس بود که آن را بعنوان سامبول شهر خود اختیار کرده بودند. این سکه که بنام عقیقه «جغد»

Corinth(۳) Peloponnesus (۲) Aegina (۱)

نایمیده می‌شود در آن زمان واسطه عمده بین المللی مبادله کالا محسوب می‌شد. وقتی سکه جدیدی آتن به بنادر و شهرهای ساحل مدیترانه رسید هر شهر و بندر این ابداع دورویی بودن سکه را تقلید کرد. اما سکه‌هایی هم که دارای يك علامت بود تا مدتی در ضرابخانه بعضی کشورها و ایالات ساخته می‌شد و در گردش بود.

نسب سکه با علامت شهری در سرتاسر شهرها و ایالات یونانی یک نوع نشانی از افتخار و استقلال محسوب می‌شد. هر شهری که سکه مخصوص بخود داشت شهر مستقل بشمار می‌آمد. اولین اقدام فاتح هر شهر و ایالت اعلام بی ارزش بودن سکه مخصوص آن شهر بود و باین طریق سکه نه تنها در مراکز تجارتی رایج بود بلکه شهرهای کوچک حتی قسمت‌ها هم سکه مخصوص بخود داشتند. در آن عصر مملوونها سکه در دست مردم در گردش بوده و امروز تعداد سکه‌های قدیم از تعداد هر نوع محصول صنعتی باستانی دیگر بیشتر بر جا مانده است. این سکه‌ها امروز بچند جهت مورد توجه است. یونانیها سلیقه مخصوص در تمییز زیبایی در هر چیز خود داشتند و البته سکه از این حیث مستثنی نبوده است. در حقیقت یونانیها زیبایی مسالوات خود می‌بالیدند و مهر کن‌های معروف وقت کسب با رونقی داشتند که برای شهرهای یونانی در سواحل مدیترانه مهر سکه می‌ساختند.

رابطه نزدیک تجارت با مهر در هیچ مورد باندازه ای که در سکه یونان قدیم بوده دیده نشده است و البته ابداع آن که از تلاقی مردم شرق و غرب بوجود آمده اثر عمیق در تمدن جهانی داشته است.

سکه وسیله افزایش دانش ما درباره تاریخ یونان است چون حقایق نوشته راجع بتاریخ این کشور بسیار کم است و بهمین جهت ارزش سکه از لحاظ تاریخ زیاد است. سکه سند رسمی دولتی است که آن را منتشر و رایج می‌سازد، گرچه ما معمولاً اینطور فکر نمی‌کنیم. سکه نماینده ایجاد و زوال موفقیت تجارتی حتی در بعضی مواقع باعث وقوع حوادث سیاسی بوده است. سکه جنبه‌های دیگر فرهنگ يك کشور را نیز روشن می‌سازد. فی‌المثل در

مورد تحقیق و تتبع در مذهب یونان قدیم بهما کمک می‌کند. سر ادبای انواع و علامات مذهبی بر روی سکه کار باستانشناسان را در مورد پرستش وادی مراسم ایالات و شهر های یونانی و وضع مردم آن نسبت بموضوع الهیات را تا جدی آسان میسازد.

قابل توجه است که تقریباً در همان زمانی که تاجر شهر هیلتوس قطعه فلز الکتروم خود را بانوک مضرس میخ نشان کرد در چین سکه امپراطوری رواج یافت این سکه چینی اثر ناچیز بر پیشرفت تجارتی یا هنری پول داشته است و سکه های اولیه چین اغلب به شکل انبرک یا کارد بوده و از برنز ساخته میشده است و هیچگاه شکل و علامت نداشته است. فقط چند خط که حروف نام امپراطوران بوده بر آنها منقوش می شده و عاقبت الامر بشکل مدور بایک سوراخ مربع در وسط آن در آمده است.

سکه هایی که اکنون در دنیا رواج دارد زاده سکه برنزی چین نیست بلکه نتیجه قطعه فلز قیمتی با نشان نوک میخ شهر هیلتوس، سکه شیر نشان لیدی و سکه سنگ پشت نشان آبیچینا و جغد نشان آتن هستند.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی